

गोवर्धन गोवंश सेवा केंद्र या नवीन राज्यस्तरीय
योजनेंतर्गत दुसऱ्या टप्प्यात निवड झालेल्या
लाभार्थी संस्थेस अनुदान वाटप करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग,
शासन आदेश क्रमांक- पविआ-१०१८/प्र.क्र.३२/पदुम-३
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२.
दिनांक:- ४ मे, २०१८

- वाचा :- १) कृषि व पदुम विभाग, शासन निर्णय क्र. पविआ-२०१६/प्र.क्र.११४/पदुम-३,
दिनांक २६.०४.२०१७
२) कृषि व पदुम विभाग, शासन आदेश क्र. पविआ-१०१८/प्र.क्र.३२/पदुम-३,
दिनांक ३१.०३.२०१८

शासन आदेश

गोवर्धन गोवंश सेवा केंद्र या नवीन राज्यस्तरीय योजनेंतर्गत मुंबई व मुंबई उपनगर हे दोन जिल्हे वगळता राज्यातील उर्वरीत ३४ जिल्हांमध्ये भाकड गाई व गोवंशीय संगोपनासाठी कार्य करणाऱ्या प्रत्येक जिल्ह्यातील एका संस्थेस एकवेळचे रु. १.०० कोटी अनुदान वाटप करण्याची योजना संदर्भाधीन दिनांक २६.०४.२०१७ च्या शासन निर्णयान्वये सुरु करण्यात आलेली आहे.

२. सदर योजनेंतर्गत अनुदानास पात्र असलेल्या संस्थांची निवड करण्यासाठी राज्यस्तरीय निवड समितीची दिनांक १९.०३.२०१८ रोजी बैठक झाली होती. सदर बैठकीमध्ये घेतलेल्या निर्णयाप्रमाणे **पहिल्या टप्प्यात** राज्यातील २१ जिल्ह्यामधील गोशाळांना /पांजळपोळ यांना अनुदान देण्याचा निर्णय घेण्यात आला. त्यानुसार **पहिल्या टप्प्यात** निवड केलेल्या २१ संस्थांना अनुदान मंजूर केल्याचे आदेश संदर्भाधीन अनुक्रमांक २ येथील दिनांक ३१.०३.२०१८ अन्वये निर्गमित करण्यात आले आहेत.

३. आता, सदर योजनेंतर्गत **दुसऱ्या टप्प्यातील** अनुदानास पात्र असलेल्या संस्थांची निवड करण्यासाठी राज्यस्तरीय निवड समितीची दिनांक १७.०४.२०१८ रोजी बैठक संपन्न झाली. सदर बैठकीमध्ये उर्वरीत जिल्ह्यांपैकी ज्या जिल्ह्यातील प्रस्ताव सर्व निकषांची पूर्तता करतात असे प्रस्ताव विचारात घेवून त्यानुसार ७ जिल्ह्यातील प्राप्त प्रस्तावांची तपासणी करून, त्यावर सविस्तर चर्चा करण्यात आली. सदर बैठकीत निवड समितीने या आदेशासोबत जोडलेल्या **"प्रपत्र - अ"** मधील संस्थांची सन २०१७-१८ या वर्षासाठी जिल्हानिहाय अनुदानासाठी निवड केलेली आहे.

४. राज्यातील गोवंशीय पशुधनाची संख्या (१,५४,८४,२०७) विचारात घेता, ज्या जिल्ह्यात गोवंशीय पशुधनाची सरासरी संख्या ४.५५ लक्ष पेक्षा जास्त आहे, अशा जिल्ह्यामधील दोन गोशाळांना अनुदान देण्याचा निर्णय उक्त दिनांक १७.०४.२०१८ रोजीच्या बैठकीत घेण्यात आला. या निकषाप्रमाणे राज्यातील १३ जिल्ह्यातील प्राप्त प्रस्ताव विचारात घेण्यात आले. त्यापैकी ९ जिल्ह्यामधून २ किंवा त्यापेक्षा जास्त प्रस्ताव आढळून आले. सदर ९ जिल्ह्यांपैकी परिपूर्ण प्रस्ताव असलेल्या ६ जिल्ह्यातील प्रस्तावांची तपासणी करून, त्यावर सविस्तर चर्चा करण्यात आली. वरील निकषाप्रमाणे सदर बैठकीत निवड समितीने या आदेशासोबत जोडलेल्या **"प्रपत्र - ब"** मधील संस्थांची सन २०१७-१८ या वर्षासाठी अतिरिक्त संस्था म्हणून जिल्हानिहाय अनुदानासाठी निवड केलेली आहे.

५. राज्यस्तरीय निवड समितीने निवड केल्यानुसार सोबतच्या प्रपत्र "अ" आणि "ब" मधील संस्थांना एकवेळचे रु. १.०० कोटी अनुदान चार टप्प्यामध्ये मंजूर करण्यास शासन मान्यता देण्यात येत आहे. सदर चार टप्प्यापैकी पहिल्या टप्प्याचे रु २५.०० लक्ष (अक्षरी रुपये पंचवीस लक्ष फक्त) एवढे अनुदान निधी प्राप्त झाल्यानंतर संस्थेच्या बँक खात्यावर आयुक्त, पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे, यांनी (DBA तत्वानुसार) तात्काळ जमा करावे. त्याअनुषंगाने १३ लाभार्थी संस्थांना प्रत्येकी रु २५.०० लक्ष याप्रमाणे एकूण रु ३.२५ कोटी (अक्षरी रुपये तीन कोटी पंचवीस लक्ष फक्त) खर्च करण्यास शासन मान्यता देण्यात येत आहे.
६. ज्या संस्थांना या योजनेतर्गत अनुदान मंजूर करण्यात आले आहे, अशा संस्थांनी संदर्भाधीन दिनांक २६.०४.२०१७ च्या शासन निर्णयातील परिच्छेद ७ (अ) मधील बाबींच्या अनुषंगाने खर्चाचे अंदाजपत्रक व आराखड्यासह आवश्यकतो प्रस्ताव शासनास मान्यतेसाठी सादर करावा.
७. सदर प्रस्तावामध्ये पशुधनासाठी नवीन शेडचे बांधकाम, शेडमध्ये आवश्यकते विद्युतीकरण, इत्यादी स्वरूपाच्या कामाच्या खर्चाचे अंदाजपत्रक (खर्च योग्य असल्याबाबत) संबंधित जिल्ह्याच्या कार्यकारी अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, यांच्या कार्यालयाकडून प्रमाणित करून घेण्यात यावे. तसेच नवीन विहीर व विंधन विहीरीकरीता (बोअरवेल) विद्युत पुरवठा करण्यासाठी साधनसामुग्रीचा खर्च प्रस्तावित केल्यास, सदर खर्चाचे अंदाजपत्रक संबंधित जिल्ह्याच्या महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनीच्या कार्यालयाकडून प्रमाणित करून घेण्यात यावे.
८. निवड झालेल्या संस्थांचे प्रस्ताव प्राप्त झाल्यानंतर कार्यकारी अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम विभाग व महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनी यांच्या कार्यालयाने, सदर प्रकरणास प्राधान्य देवून प्रस्ताव तपासून तात्काळ मान्यता द्यावी.
९. वरील परिच्छेद क्र. ७ मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे प्रस्ताव प्राप्त झाल्यानंतर सदर प्रस्तावास प्रशासकीय विभागाकडून मान्यता देण्यात येईल. सदर मान्यतेनंतर प्रस्तावित काम करण्यास तसेच मंजूर अनुदान प्रत्यक्ष खर्च करण्यास संस्थेस मुभा राहिल.
१०. वितरीत करण्यात येणाऱ्या अनुदानाचा वापर शासनस्तरावरून मंजूर करण्यात आलेल्या बाबींवरच करण्यात आला असल्याची खातरजमा संबंधित जिल्हा उपआयुक्त पशुसंवर्धन, यांनी करावी व त्याप्रमाणे संबंधित संस्थेकडून उपयोगिता प्रमाणपत्र प्राप्त करून, आयुक्त पशुसंवर्धन यांना सादर करावे. त्यानंतर आयुक्त पशुसंवर्धन यांनी दुसऱ्या टप्प्याचे अनुदान (२५ टक्के) वितरीत करावे. याप्रमाणे दुसऱ्या टप्प्यातील अनुदानाच्या खर्चाचे उपयोगिता प्रमाणपत्र प्राप्त झाल्यानंतर, तिसऱ्या टप्प्यातील अनुदान (२५ टक्के) आणि तिसऱ्या टप्प्यातील अनुदानाच्या खर्चाचे उपयोगिता प्रमाणपत्र प्राप्त झाल्यानंतर, चौथ्या टप्प्यातील अनुदान (२५ टक्के) वितरीत करण्यात यावे.
११. सदर अनुदान प्राप्त संस्थांनी प्रामुख्याने पशुसंवर्धन विषयक खालील उपक्रम त्या विभागाच्या सहकार्याने राबविणे अनिवार्य आहे.
- (अ) राज्याच्या पशुपैदाशीच्या प्रचलीत धोरणानुसार देशी गायीच्या जातीचे संवर्धन व त्यांच्या संख्येत वाढ होण्याकरीता, संस्थेकडील देशी तसेच गावठी गायींमध्ये शुध्द देशी गायीच्या जातीच्या वळूचे वीर्य वापरून कृत्रिम रेतन करून घेण्यात यावे.
- (ब) वरील प्रमाणे कृत्रिम रेतनाने पैदास झालेली नर वासरे महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळाच्या मागणीनुसार गोठीत रेतन प्रयोगशाळेसाठी नाममात्र दराने उपलब्ध करून देण्यात यावीत.
- (क) वरील प्रमाणे कृत्रिम रेतनाने पैदास झालेली उर्वरीत नर वासरे व कालवडी यांची मागणीप्रमाणे शेतकऱ्यांना विक्री करण्यात यावी.
- (ड) संस्थेमधील पशुधनामध्ये आंतरपैदास झाल्यास निर्माण होणाऱ्या नर वासरे / कालवडी यांची वाढ खुंटणे, कालवडी उशिरा माजावर येणे, वेळीच गर्भधारणा न होणे, गर्भपात होणे इत्यादी विपरीत परीणाम होऊ शकतात. हे टाळण्यासाठी संस्थेमधील वळूंचे खच्चीकरण करण्यात यावे.

- (ई) संस्थेने प्राप्त अनुदानाच्या खर्चाचे स्वतंत्र हिशोब ठेवावेत व सनदी लेखापालाच्या प्रमाणपत्रासह आयुक्त पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांना सादर करावेत.
- (फ) महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळाद्वारे दुग्धव्यवसाय विभाग, स्वयंसेवी संस्था, सहकारी दूध संघ, पशुपैदासकाराच्या संघटना आणि महाराष्ट्र पशु व मत्स्य विज्ञान विद्यापीठ, नागपूर यांचेशी समन्वय ठेवून त्यांचा सक्रिय सहभाग मिळविणे.
१२. सदर अनुदानाच्या वापरावर नियंत्रण व संबंधित गोशाळेतील पशुधनाच्या आरोग्याच्या काळजी घेण्यासाठी खालीलप्रमाणे जिल्हा संनियंत्रण संयुक्त समिती गठीत करण्यात येत आहे.
- (१) संबंधित जिल्ह्याचे जिल्हा उपआयुक्त पशुसंवर्धन,
(२) संबंधित जिल्ह्याचे जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी,
(३) संबंधित जिल्ह्याचे पशुधन विकास अधिकारी (विस्तार), पंचायत समिती,
(४) संबंधित संस्थेच्या कार्यक्षेत्रातील पशुवैद्यकीय चिकीत्सालयाचे कार्यालय प्रमुख,
१३. वरील संनियंत्रण संयुक्त समितीची कार्ये:-
- (अ) संस्थेमधील पशुधनास विविध संसर्गजन्य रोग जसे की, लाळ खुरकूत, फऱ्या, घटसर्प, संसर्गजन्य गर्भपात इत्यादी, रोगप्रतिबंधक लसीकरण करून घेण्यात यावे, तसेच वंध्यत्व निवारण, जंतनाशके पाजणे इत्यादी शिबीरांचे नियमितपणे आयोजन करण्यात यावे.
- (ब) संस्थेकडील पशुधनाचे आरोग्य चांगले राहण्याच्या दृष्टीने त्यांची पशुवैद्यकीय तपासणी वर्षातून किमान चार वेळा तीन महिन्यांच्या अंतराने करण्यात यावी.
- (क) संस्थेकडील पशुधनास टॅगींग करून घेण्यात यावे व पशुधनाची नोंदणी ईनाफ या संगणकीय प्रणालीत करण्यात यावी.
- (ड) उक्त परिच्छेद १० मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे संस्थेने केलेल्या कामाची प्रत्यक्ष पाहणी करून, संस्थेकडून प्राप्त झालेले उपयोगिता प्रमाणपत्र, कामाचे छायाचित्र इत्यादी कागदपत्राआधारे पुढील टप्प्याच्या अनुदानासाठी शिफारस करावी.
१४. आयुक्त पशुसंवर्धन यांनी पशुसंवर्धन विभागातील कामकाजाचा आढावा घेण्यासाठी वेळोवेळी आयोजित करण्यात येणाऱ्या बैठकांमध्ये अनुदान प्राप्त असलेल्या जिल्ह्यातील संबंधित जिल्हा पशुसंवर्धन उपआयुक्त यांच्याकडून गोशाळेच्या कामकाजाच्या प्रगतीचा आढावा घ्यावा.
१५. वरील सर्व बाबी विचारात घेऊन, निवड झालेल्या संस्थाकडून शासनाच्या वरील अटी व शर्तीचे पालन केले जाईल, अशा बाबी तसेच आयुक्त पशुसंवर्धन यांना आवश्यक वाटतील अशा बाबींचा समावेश करून, आयुक्तांनी संबंधित संस्थासोबत करारनामा (बंधपत्र) करावा.
१६. या शासन आदेशासोबत जोडलेल्या विवरणपत्रातील संस्थांनी आयुक्त, पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य पुणे यांच्याशी तात्काळ संपर्क करून पुढील कार्यवाही करावी.
१७. सदर शासन आदेश महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१८०५०४१२३२५१३६०१ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(किरण कुरुंदकर)

शासनाचे सचिव

प्रत,

१. आयुक्त पशुसंवर्धन, पशुसंवर्धन आयुक्तालय, पुणे-६७.

२. मा. मंत्री (पदुम), यांचे खाजगी सचिव मंत्रालय, मुंबई-३२.
३. सर्व उप आयुक्त पशुसंवर्धन
४. सर्व जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी
५. सचिव (पदुम) यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई-३२.
६. वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई ३२
७. नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई -३२.
८. अध्यक्ष/सचिव, गोविंद गोशाळा, हळदा, ता. ब्रम्हपूरी, जि. चंद्रपूर.
९. अध्यक्ष/सचिव, मातोश्री गोशाळा, रेंगेपार (कोहळी), जि. भंडारा.
१०. अध्यक्ष/सचिव, संत लहानूजी महाराज संस्थान, टाकरखेडा, आर्वी, ता. आर्वी जि.वर्धा.
११. अध्यक्ष/सचिव, आदर्श गोसेवा एवं अनुसंधान प्रकल्प, तोष्णीवाल धर्मशाळा, अकोला जि. अकोला.
१२. अध्यक्ष/सचिव, करुणा मंदिर सेवा प्रतिष्ठान गोशाळा, वेळे ता.वाई जि. सातारा.
१३. अध्यक्ष/सचिव, माँ शारदामाता संस्था, औरंगाबाद जि.औरंगाबाद.
१४. अध्यक्ष/सचिव, श्री. गोरक्षण पांजरापोळ जालना, जि. जालना.
१५. अध्यक्ष/सचिव, गोविज्ञान अनुसंधान केंद्र, देवलापार ता. रामटेक, जि. नागपूर.
१६. अध्यक्ष/सचिव, आर.सी. बाफना गोसेवा अनुसंधान केंद्र जळगांव, जि. जळगांव.
१७. अध्यक्ष/सचिव, पांजरापोळ गोरक्षण संस्था, अहमदनगर जि. अहमदनगर
१८. अध्यक्ष/सचिव, गोरक्षण संस्था, मुखेड, ता. मुखेड, जि.नांदेड.
१९. अध्यक्ष/सचिव, रामरक्षा प्रतिष्ठान परळी वैजनाथ ता.परळी वै. जि.बीड.
२०. अध्यक्ष/सचिव, कपिला गोरक्षण संस्था, दिग्रस, जि. यवतमाळ
२१. निवड नस्ती (पदुम-३)

शासन आदेश क्रमांक- पविआ-१०१८/प्र.क्र.३२/पदुम-३, दिनांक ०४/०५/२०१८ च्या
सोबतचे सहपत्र

प्रपत्र "अ"

गोवर्धन गोवंश सेवा केंद्र योजनेअंतर्गत अनुदान मंजूर करण्यात आलेल्या जिल्हानिहाय संस्थांची यादी

अ.क्र.	जिल्हा	संस्थेची नाव
१	चंद्रपूर	गोविंद गोशाळा, हळदा, ता. ब्रम्हपूरी, जि. चंद्रपूर.
२	भंडारा	मातोश्री गोशाळा, रेंगेपार (कोहळी), जि. भंडारा.
३	वर्धा	संत लहानूजी महाराज संस्थान, टाकरखेडा, आर्वी, ता. आर्वी जि.वर्धा.
४	अकोला	आदर्श गोसेवा एवं अनुसंधान प्रकल्प, तोष्णीवाल धर्मशाळा, अकोला जि. अकोला.
५	सातारा	करुणा मंदिर सेवा प्रतिष्ठान गोशाळा, वेळे ता.वाई जि. सातारा.
६	औरंगाबाद	माँ शारदामाता संस्था, औरंगाबाद जि.औरंगाबाद.
७	जालना	श्री. गोरक्षण पांजरापोळ जालना, जि. जालना.

प्रपत्र "ब"

गोवर्धन गोवंश सेवा केंद्र योजनेअंतर्गत ज्या जिल्ह्यातील पशुधनाची संख्या ४.५५ लक्ष पेक्षा अधिक आहे,
अशा जिल्ह्यातील अतिरिक्त संस्थांना अनुदान मंजूर करण्यात आलेल्या जिल्हानिहाय संस्थांची यादी

अ.क्र.	जिल्हा	संस्थेची नाव
१	नागपूर	गोविज्ञान अनुसंधान केंद्र, देवलापार ता. रामटेक, जि. नागपूर.
२	जळगांव	आर.सी. बाफना गोसेवा अनुसंधान केंद्र जळगांव, जि. जळगांव.
३	अहमदनगर	पांजरापोळ गोरक्षण संस्था, अहमदनगर जि. अहमदनगर
४	नांदेड	गोरक्षण संस्था, मुखेड, ता. मुखेड, जि.नांदेड.
५	बीड	रामरक्षा प्रतिष्ठान परळी वैजनाथ ता.परळी वै. जि.बीड.
६	यवतमाळ	कपिला गोरक्षण संस्था, दिग्रस, जि. यवतमाळ

-----XXXXXX-----